

NATURA 2000-GEBIED: DE WIEDEN
VERSLAG VELDBEZOEK DD. 13 JUNI 2018

Aanwezig namens Provincie:

[redacted] J, [redacted] J,
[redacted] J en [redacted] J

Aanwezig namens Terreinbeheerder:

[redacted] J en [redacted] J

Overige aanwezigen:

Waterschap Drents Overijsselse Delta:

[redacted] J

Witteveen + Bos: [redacted] J

Datum bezoek:

13 juni 2018

Doel

Dit is het derde PAS-veldbezoek aan het Natura 2000-gebied De Wieden (het vorige veldbezoek vond plaats op 19 juli 2017). Het jaarlijkse veldbezoek is in het kader van de PAS uitgevoerd zoals beschreven in hoofdstuk 6 van het Programma Aanpak Stikstof. Doel van het bezoek is na te gaan of voor het gebied voorziene ontwikkeling van de diverse stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden (zoals beschreven in de PAS-Gebiedsanalyse) op koers ligt. In De Wieden betekent dat tot 2021 behoud van de situatie (geen achteruitgang). Wij hebben gekeken of er bijzonderheden of afwijkingen in het veld te zien waren (veldimpressie) ten opzichte van de verwachtingen uit de gebiedsanalyse. Aangetroffen problemen en mogelijke oplossingen zijn vastgelegd in dit verslag. Het PAS-veldbezoek is een aanvulling op de overige monitoring vanuit het PAS (monitoring PAS procesindicatoren, uitgevoerd door Sweco). Vooraf is het veldbezoek voorbereid in samenspraak met de terreinbeheerder. Onderstaande onderwerpen / locaties zijn toen geformuleerd.

Onderwerpen / bezochte locaties

- Trilveen (H7140A): Eelkema en Boers (bevoeiingsexperiment) en De Vlake.
- Petgaten (LG02): potentiële verlanding na graven van petgaten.
- Ruigten en zomen (H6430, moerasspirea): hoe staat het met de kwaliteit?
- Blauwgraslanden (toekomstig, H6410): meetpunten van het waterschap.

Bijlagen:

- kaart met de locaties die zijn bezocht
- foto's

Bevindingen:**1. Trilveen (H7410A) locatie Boers en De Vlake en Eelkema:**

Door de voortschrijdende droogte staat het boezemwaterpeil erg laag en ligt het trilveen grotendeels droog. In de aanwezige soortenrijke trilvenen in Boers (figuur 1) is voor een bevoeiingsexperiment een pomp geïnstalleerd en zijn proefvlakken uitgezet (figuur 2). Een soortgelijk bevoeiingsexperiment als in De Wieden wordt ook uitgevoerd bij het Naardermeer, Nieuwkoopse plassen, Rottige Meente. Het experiment wordt 3 jaar gemonitord door KWR en Witteveen + Bos. Doorgaans is er tijdens het experiment slechts beperkte inundatie geweest door technische eisen aan de meetinstallatie. Een te hoog waterpeil of een te lange periode van inundatie kan voor de vegetatie ook een risico vormen. Schorpioenmossen kunnen profiteren van de bevoeiing met basenrijk water. Groen-, rood- en geel schorpioenmos treffen we nu ook aan (figuur 3). Daarnaast zien we moeraswespenorchis, rietorchis en slank wollegras. In het zomermaai perceel zien we o.a. draadzegge en ronde zegge. Samen zorgen deze soorten voor verlanding en zijn in die zin een bouwer van het ecosysteem. Kenmerkend voor de verlanding richting trilveen is ook de krabbenscheervegetatie. Het aandeel krabbenscheer is de afgelopen 10 tot 15 jaar toegenomen, dit komt door de verbeterde waterkwaliteit. Op locatie Boers zien we groenknolorchis, een kenmerkende trilveensoort. Overgangen tussen trilveen en veenmosheide zijn belangrijk voor de soortenrijkdom van het gebied. We zien 8 exemplaren slank wollegras, circa 90% van de landelijke populatie komt in de Wieden voor. Natuurmonumenten geeft aan dat deze populatie sterk afneemt in De Wieden. Op de ribben zien we soorten als blauwe knoop, spaanse ruiter en tandjesgras. Ook zien we relict van verlanding uit het verleden als holpijp en waterdrieblad. Op locatie De Vlake zien we een hybride van spaanse ruiter en kale jonker en welriekende moerasorchis. Ook zien we indicatorsoorten voor verdroging als haarmos en pijpenstrootje. Helemaal achterin het perceel is in het verleden een sloot aangelegd om water vast te houden. De freatische waterstanden zijn daarmee omhoog gegaan en de regenwaterlens is herstelt. Dit is een mooi voorbeeld van een hydrologische maatwerkoplossing voor systeemherstel. Wellicht is het ook toepasbaar in de toekomst voor herstel van hoogveenbossen. Tot slot zien we op dit perceel nog diverse moeraswespenorchissen.

Oorspronkelijk bevond zich in de Wieden een groot areaal aan hooiland. Door de mechanisatie, de overgang naar rietteelt en successie richting bos is veel hooiland verdwenen. Het vermoeden bestaat dat de verbossing sneller verloopt ten gevolge van stikstofdepositie. Door middel van o.a. zomermaaibeheer zet Natuurmonumenten in op een groter areaal aan hooilanden.

2. Leefgebied LG02 Petgaten:

Tegenover de reeënweg zien we westelijk een dotterbloemhooiland en vervolgens veenmosrietland en een oppervlak trilveen. In 2007 is hier bos weggehaald en rond 2010 zijn hier petgaten gegraven met LIFE-2 subsidies. We zien vlakbij de petgaten o.a. bloeiende kleine zonnedauw en veel bruine korenbouten. Het grote aandeel veenmos nabij de petgaten wijst op verdroging en/ of verzuring. In de oevers van de petgaten zien we snavelzegge (op locaties ondieper dan 50 centimeter), deze soort kan hier leiden tot verlanding. We discussiëren over mogelijkheden om het veen onder water te bergen bij de nieuw te graven petgaten (tegengaan van broeikasgasemissies) en innovatieve manieren om het veen te transporteren.

3. Ruigten en zomen (H6430):

We zien hier typische soorten als haagwinde, poelruit, valeriaan, moerasmelkdistel, moeraspirea, moeraswolfsmelk en moeraslathyrus. Het habitatype ruigten en zomen komt in de Wieden meer voor dan in de Weerribben, de trend in areaal en kwaliteit is echter onduidelijk. Wel geldt een behoudsdoelstelling. Knelpunt vormt het beheer en het schrapen van rietland; geregeld vragen rietsnijders of ze een oppervlak aan habitatype ruigten en zomen mogen schrapen. Ruigten en zomen valt onder het SNL pakket moeras N05.01 of rietland N05.02. Er is nu een landelijke discussie gaande omtrent extra

vergoeding voor het habitatype, omdat het een kostbaar beheer betreft. Er moet naar inschatting gemiddeld één keer per drie jaar worden gemaaid om de soorten te behouden.

4. Nieuw te ontwikkelen blauwgraslanden (toekomstig H6410):

We zien vlozegge, tweehuizige zegge (tijdelijke fase), armbloemige waterbies (rode lijst soort). Om de ontwikkeling naar blauwgrasland te stimuleren, is er een uitmijnregime opgesteld waarbij er gemaaid wordt en kali bemesting wordt toegepast. De ondergrond is hier ijzerrijk. Uiteindelijk is het doel hier 20 hectare blauwgrasland te realiseren op termijn (44 ha in beheer). Sinds 2002 is dit stuk grond in eigen beheer van Natuurmonumenten (pacht) en is er niet geplagd. Bevloeiing zal in de lente of late zomer / herfst plaatsvinden. Bevloeiing is hier nodig om basenrijk water (rijk aan calcium) te laten infiltreren in de bodem om verzuring/ verdroging tegen te gaan. Daarnaast worden zaden ingebracht om er doelsoorten terug te krijgen. Er zijn bodemonsters genomen, de potentie voor blauwgraslandontwikkeling lijkt hier goed aanwezig.

Vanuit nieuw gegraven greppels en sloten kan straks grootschalige inundatie plaatsvinden, dit kan zelfs leiden tot nieuw blauwgrasland. Op het moment is door de droogte het waterpeil 10 - 15 centimeter te laag in de greppels. We discussiëren over het huidige peilbesluit; het zomerpeilregime (rond -0,83 cm NAP) is te laag om in deze droge zomer voortschrijdende verdroging van de habitattypen te voorkomen. Natuurmonumenten, provincie en WDO Delta houden de situatie nauwlettend in de gaten en onderhouden contact de komende tijd betreffende het boezempeil. We zien tot slot de rode lijst soort stijf struisriet.

Conclusie

De ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden die we in Natura 2000 gebied De Wieden bezocht hebben is variabel te noemen. Verdroging, verzuring en verruiging eisen in het gebied een blijvende aandacht. Een goede uitvoering van de maatregelen (zoals petgaten graven en drijftillen inrichten) om de diverse successiestadia met bijbehorende zeldzame habitattypen in stand te houden en hernieuwen, is noodzakelijk. De effecten van droogte zijn dit jaar zeer zichtbaar; zo is op veel plekken plat blaasjeskruid verdroogd (kenmerkende rode lijst soort voor trilvenen), het waterpeil in de greppels is zeer laag. Bij de petgaten is begroeiing als snavelzegge en krabbenscheer goed zichtbaar. Het maaibeheer van de verlandingsstadia (welke machines te gebruiken) behoeft aandacht. De ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen wordt door adviesbureau Sweco gemonitord via de procesindicatoren. In de toekomst blijven we met elkaar in gesprek over de beheerpakketten en het peilbeheer.

Dit verslag is vastgesteld door:

 namens Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten
18 oktober 2018

 namens provincie Overijssel
18 oktober 2018

Locatie 1: trilvenen

Figuur 1: Soortenrijke vegetatie van trilvenen. De grote diversiteit aan plantensoorten is duidelijk zichtbaar.

Figuur 2: Proefvlak bevoeiingsexperiment locatie Eelkema.

Figuur 3: groen schorpioenmos, goudmos en geel schorpioenmos (van links naar rechts).

Met opmerkingen [GA(1): ?

Figuur 4: links: welriekende moerasorchis in De Vlakten, rechts: op veel plekken is het plat blaasjeskruid sterk verdroogd en afgenomen door de droogte en laag zomerpeil.

Locatie 2: Petgaten

Figuur 6: Overzicht van een petgat, gegraven met LIFE-2 subsidie. Links is een opgehoogde oever zichtbaar waar het vrijgekomen veen is opgebracht. In de rechteroever vindt verlanding plaats met o.a. snavelzegge.

Figuur 7: links: close-up van verlandingsstadium in de oever van het petgat met o.a. snavelzegge, riet, moerasvaren. Rechts: in het nabijgelegen veenmosrietland is op diverse plekken een groot aandeel veenmos zichtbaar.

Locatie 4: toekomstige blauwgraslanden

Figuur 8: Toekomstig blauwgrasland. Wanneer voor langere tijd beheer (uitmijnregime) heeft plaatsgevonden zullen naar verwachting typische soorten voor blauwgrasland verschijnen.

Bijlage 2: Overzichtskaart bezochte locaties

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen